

BÚCSÚ

— Színpadi rekviem két kötélhúzásban —

VARGA ZOLTÁN

Második rész.

Ugyanaz a szín, mint az első részben, de ezúttal reggel. Az ablakon vakító fény árad be, mögötte fák lombját sejtjük. Ebben a világításban különösen is szembetűnik a szoba rendetlensége, a terepet az elmúlt viháncolós éjszaka maradványai uralják elsősorban: a heverőn ziláit ágynemű, a lepedő félig lecsúsza, alóla a népi szöttek látszik ki, a takaró egészen is a földön lehet, az asztalon a konyakosüveg és a hozzá való két pohár mellett borospalack is poharakkal. A cénára kötött jeggyűrű változatlanul a lámpán csüng, a lemezjátszón lejárt lemez. A kezdés pillanatában a szín most is üres, mija:

EDIT (*szelesen be az oldalajtón a telefonhoz, első szavai még kint*) Jó, csináld csak, addig én, ha megengeded... (*Türelmetlenül nárcsáz, aztán a telefonba egy jól nevelt kislány hangján*) Csókolom, itt Edit... Ilonka néni, drága, Anikót, remélem, otthon találok... Kösz szépen, várok...

SÁNDOR: (*hangja kívülről*) Cukor nélkül, ugye?

EDIT Persze, még mindig. Úgy, ahogy régen... (*Újra a telefonba.*) Szia, Anikóm, de álmos a hangod, csak nem az ágyból emelek ki, jaj de sajnálom... Hajnalig készültél persze, a te irigylésreméltó fakírságod. Ha csak feleannyi kitartás volna bennem... De ha egyszer így igaz. Sőt ha erről Sándor véleményét hallanád... Hogyhogy milyen Sándorét, de hiszen tudod, épp róla van szó... Jaj, dehogynem, arról, hogy itt vagyok nála, tőle hívlak. Innen a falusi „tuszkulánumból”, persze ő (*Sándor közben tálcával, rajta*

két csésze kávéval feltűnik az ajtóban, de mint aki nem akar zavarni, nem jön beljebb), amilyen álszerény, nem szereti, ha így nevezem a vityillóját. Különben hallja is, amit mondok, és tudja is, hogy igazam van, épp most főzte be a kávé, itt áll az ajtóban, kezében a tálcával, olyan aranyos... Hát szóval az történt, hogy összefutottunk, és hát a régi gyengém... Nem, nem visszaesés, inkább a búcsúm, Sándor úgy mondta, hogy a leánybúcsúm... Jó, jó, azt tudom, hogy megkapom tőled, de ezt halaszd későbbre. Most inkább azt beszéljük meg, hogy együtt voltunk — feltéve, hogy Dzsimi ér haza előbb... Hogy hol? Na várj csak... lehetünk akár itt is, Sándornál. Mondjuk, hogy ketten voltunk, mikor ránk futott, hívott, beültünk a kocsiába, itt meg még mások is voltak, így az egész másképp fest, más nem is kell, a többit majd leszerelem valahogy... Aranyos vagy, tudtam, hogy számíthatok rád, puszi, szia! *(Leteszi, majd mint aki elismerést vár, Sándorra pillant.)*

SÁNDOR *(útan az asztalhoz a kávéval)* Eszerint a helyzet szánálását máris megkezdted.

EDIT Úgy, ahogy mondd... És Milyen voltam?

SÁNDOR Csak gratulálhatok. Az, hogy velem voltál, de nem egyedül, különösen jó. Minél több igazságból áll egy hazugság, annál meggyőzőbb.

EDIT Inkább azt ismernéd el, hogy a hazugságiszonyomnak is része van ebben.

SÁNDOR Nyilván. De hát éppen itt van a dolgok dialektikus összefüggése.

EDIT Ritkán hazudok, de akkor többnyire meggyőző vagyok.

SÁNDOR Éppen ezért. De fő, hogy nem bánod.

EDIT Nem jellemző rám a bűnbánat. Vagy úgy találod, hogy igen?

SÁNDOR Szó se róla. Úgyhogy a lemezünket is újraindítom. *(Útan a lemezjátszóhoz.)* Hogy húzza alá még egyszer a helyzetet. *(Elindítja, Edit Piaf szonójának felcsendülő dallamát halljuk: „Non, je ne regrette rien...”)*

EDIT *(leül, hátradőlve szemét lehunyja, pár pillanatig megpróbálja a zene hullámain vitetni magát, majd kissé türelmetlenül)* Hiába, nem megy. Ez most már mesterséges hangulattoldás. Allítsd le inkább.

SÁNDOR Pedig tegnap többször is kérted, hogy indítsam újra. *(Leállítja.)* Vagy az tegnap volt?

EDIT Az sajnos tegnap volt.

SÁNDOR Szóval mégiscsak bánod?

EDIT Inkább bizonyos büntudatról beszélnék.

SÁNDOR Amiről az előbb azt mondtad, nem jellemző rád.

EDIT Most büntudatot mondtam, nem bünbánatot.

SÁNDOR Nem sok különbséget látok a kettő között. Miudkettő egyformán kiveszőben van.

EDIT Pedig jelentős a különbség. Ha már „bünt” követtünk el, úgy illik, hogy tudjunk is róla.

SÁNDOR Aligha a hasznunkra. Mert a büntudat arra jó csak, hogy mellette is ugyanazt tegyük, amit nélküle tennénk.

EDIT Ebben igazad van, de... *(Beleiszik a kávéjába.)*

SÁNDOR *(maga is a csészéjéért nyúl, közben bizonyos tünődéssel)* Nem újdonság, de mindig újra meglep, valahányszor a bujkáló moralistát észlelem benned. Persze, ez is a színskálád részét képezi, de azért jobb lenne, ha most kioltanád. Legalább amíg itt vagy. Nemcsak az én kedvemért, hanem a magadéért is.

EDIT Pedig nekem talán még a hasznomra lehetne. Hozzásegíthetne a visszarázódásomhoz. És talán te is segíthetnél ebben egy kicsit.

SÁNDOR Nem sok inspirációt érzek hozzá. De talán már ez is segíthet. *(Leoldja a cernát a lámpáról, és a gyűrűt Eüitnek adja.)*

EDIT Kösz... *(Leveszi a cernaszálat a gyűrűről, majd azt felhúzza úgy nézegeti, mintha először lenne az ujján.)* Na, ez is megvan...

SÁNDOR Nyilván máris jobban érzed magadat. Én viszont nehezen tudom elhinni, hogy máris vége a „felfüggesztésnek”.

EDIT *(kicsit tünődve körbetekint, majd enyhe szomorúsággal)* Hidd el, úgy maradnék még...

SÁNDOR Ki akadályoz meg benne? Én aligha...

EDIT Akárhogy is, fél órán belül el kell indulnunk. *(Felhajtva a kávéját, mintegy „megrázza magát”, fel is áll nyomban.)*

Nem jó a „búcsút” elhúzni. Legjobb volna ha máris indulnánk.

SÁNDOR Rendben van, ahogy óhajtod... De hát a fenébe is... *(Lefékezi magát, és valami halk szomorúsággal inkább.)* Ne menj még, Edit... Maradj még, Edit...

EDIT *(kicsit meghatódva)* Nem lehet, Sándor...

SÁNDOR *(indulata mégis kirobban)* Miért nem lehet? Fenét

nem lehet! Azért talán, mert... (*Váratlan átváltással.*) És hát mit képzelsz, a darabunkkal mi legyen? Úgyhogy már csak ezért is maradnod kell még. Nem léphetsz ki belőle, nem hagyhatsz cserben. Az „élet törvénye” megengedhet ilyesmit, de a dramaturgiác semmi esetre! Elvégre egy kétszereplős drámából mégsem lehet a kellős közepén váratlanul monodrámát csinálni.

EDIT (*máris benne van*) Igaz is, a darabunk! Már azt hittem, elfelejtetted.

SÁNDOR Eszerint te nem felejtetted?

EDIT Ezt a darabot. De hát olyan izgalmas — eddig.

SÁNDOR Szeretném, ha izgalmasnál több lenne. Viszont alig tudok róla többet, mint ami eddig történt.

EDIT Éppen ezért izgalmas — még ha ezt te lebecsülésnek is veszed. Azért izgalmas, mert nem tudjuk, milyen irányt vesz, mivé fejlődik. Tragédiává vagy komédiává. Te minek érzed?

SÁNDOR Pillanatnyilag még inkább tragédiának. (*Enyhe grimasszal.*) De már látom, hogy komédia is lehet belőle. Még ha nem is a műfaj kérdését érzem most a legfontosabbnak, úgyhogy ez egyelőre nyitva maradhat. Jobb, ha az eddigiek alapján inkább az alaphelyzetet vesszük szemügyre.

EDIT Hát akkor vegyük.

SÁNDOR Mondjuk enyhe líra kíséretében.

EDIT (*miközben előrejönnek, most nyíltan a közönségnek játszanak*) Kezdve azon, hogy adva van egy...

SÁNDOR Egy kissé már korosabb...

EDIT De még fiatalos külsejű, sőt belsejű író...

SÁNDOR Lényegében befutott, de anélkül, hogy kifuthatta volna magát igazán. Korához illő rutinnal, a szakmájához szükséges kiábrándultsággal és annyi destruktivitással, hogy ne kelljen szégyenkeznie.

EDIT Na és szabadságvágygal.

SÁNDOR Egyáltalán nem csoda. Elvégre a vágyakat a hiányérzet hívja életre.

EDIT És adva van egy lány...

SÁNDOR Kissé túladagolt álom-készlettel.

EDIT Megzabolázatlan fantáziával.

SÁNDOR Felszított, de nehezen meghatározható ambíciókkal...

EDIT Talán mert az iskolában a társai közt sztárnak számított...

SÁNDOR Még hozzá azzal is, amit belül viselt.

EDIT Mindenesetre erről győzték meg. Hogy nemcsak rajzolni, festeni tud, énekelni és táncolni, hanem a dolgozataiban is megcsilán némi tehetség. Annyi, hogy a költészetet is komolyan vegye.

SÁNDOR Pedig az öreg hiba.

EDIT De hát ezt, szegény, honnan tudhatta volna? Ezért még a versírással is megpróbálkozott. Ezenkívül...

SÁNDOR Hamar rájött, hogy érti is a dolgokat. Ahelyett, hogy rendes kislányhoz illően megtanulta volna csak őket.

EDIT És ami ennél is rosszabb...

SÁNDOR Véleménye is volt a dolgokról.

EDIT Véleménye arról is, hogy sokaknak nincs véleményük.

SÁNDOR Nem véletlen hát, hogy lebegni kezdett. Lebegni a többiek fölött.

EDIT Minden körülrajongottsága ellenére is egyedül egy mesevilágban.

SÁNDOR Amit — sajnos — másokba is belevetített.

EDIT Védekezésként a lebegés magánya ellen. Meg az ömlesztve fogyasztott irodalomtól mérgezetten is.

SÁNDOR De azért sok mindent meg is tanulva az irodalomtól.

EDIT Felismerni a tévedéseit. Idejében. Vagy túl hamar is talán.

SÁNDOR Megengedhetetlen késéssel inkább.

EDIT Akár így, akár úgy, de ráébredve, hogy amit lelkesedésnek vélt...

SÁNDOR „Nagy érzésnek” hitt...

EDIT Önző számítás vagy pitiáner ügyeskedés csak.

SÁNDOR Buzgó kaparás a szélárnyék védelmének megszerzésére.

EDIT De ha egyszer még nem tanulta meg...

SÁNDOR Hogy amit keres, hiánycikk. Így a kijózanodásai átmeneti kényszerleszállást jelentettek csak.

EDIT Mert a legkevésbé elviselhető állapotnak épp a józanságot érezte.

SÁNDOR Ugymond mindig újra felszállt. És mindig más irányban lebegett.

EDIT Ezért nem lett belőle se keramikus.

SÁNDOR Se pszichológus.

EDIT Se filozófus, meteorológus, urológus.

SÁNDOR Se lakberendező, se divattervező.

EDIT De még tanár se. Hála a szüntelen, keresésének.

SÁNDOR Na meg a türelmetlen teste lépre csaló cseleinek is.

EDIT Vagy a lelke didergésének. Annak volt mindenckelött szüksége a teste tüzére.

SÁNDOR Lehet így, lehet úgy, tyúk vagy tojás. Róka fogta csuka, csuka fogta róka, különben mindegy. Fő, hogy ezért voltak elsősorban a csalódásai.

EDIT De a történetei is. Amelyekkel megajándékozta az íróját. Miután a kiábrándultság kellő fokára jutva, beléje botlott.

SÁNDOR Az meg kiszipolyozta. És még menekülni se hagyta.

EDIT Ennek ellenére őt is körülfonta a mesevilága színes koszorújával. Talán valamennyinél szebbel. Egy...

SÁNDOR (*ültő mozdulattal*) Állj, ebből ennyi elég lesz! Még ha bevezetésnek talán nem is rossz. Némileg így kissé a klasszikus kínai drámára emlékeztet, de persze a darab legelejére kellene kerülnie. Ott ugyanis az a szokás, hogy a főszereplők bemutatkoznak. Tömondatokban közölve, ami a későbbiek megértéséhez szükséges lehet. Egy mandarin felesége például mindjárt előljáróban tudatja a közönséggel, hogy megcsalja a férjét a titkárával, akinek akkora szerszáma van, mint egy szamárcsődörnek. Így aztán a cselekmény zavartalanul elkezdődhet, semmi szükség visszapergető párbeszédre. Vagy a szolgák fecsegésére.

EDIT Csakhogy mi tegnap éppen eleget pergettük vissza.

SÁNDOR Annak megfelelően, hogy a korszerű dráma inkább analitikus és alkatilag én is az vagyok. Sőt, minden szintetikus életrajongásod ellenére, még te is az vagy. Vagyis a tegnap este és éjszaka után nekünk inkább boncolgatni kellene a helyzetet „Górcső alá venni” és...

EDIT „Ítéletet tartani önmagunk fölött”?

SÁNDOR Igen, pontosan. Vagy egymás fölött ítélezni, egymást ízekre szedni. Kiutat keresni az előállott helyzetből.

EDIT Abból, hogy „adva vagyunk” csak?

SÁNDOR Úgy, ahogy mondod. És mivel ezt a helyzetet Dzsimek hívják, illetve ő is a helyzet részét képezi, alighanem őt is elő kell vennünk.

EDIT (*kedvetlenül*) Azért én szívesen elkerülném ezt. És tegnap este is arra kértelek, hogy...

SÁNDOR Én pedig be is tartottam az ígéretemet. Egészen mostanáig, a felfüggesztés végetértéig. Csakhogy ez az állapot mégse tarthat így a darab végéig. Mert akkor minek kezdtük el az egészet. És mert a gyűrűdet visszakaptad, vége a felfüggesztésnek.

EDIT Félek, hogy mégse fog menni... Egyszer talán majd...

SÁNDOR Csakhogy ennek *most* kell mennie. Mielőtt még késő lesz.

EDIT Máris késő van. És hát mindenképpen be kell iktatni ide most egy lebeszélő jelenetet? Az ilyesmi ritkán szokott használni. És talán a darabnak se válna javára.

SÁNDOR Nem okvetlenül lebeszélőt. Inkább egy olyan dialógust csak, amelynek Dzsimi képezi tárgyát, tőlem telhetőleg kiméletes leszek, ígérem... Na de mindegy, egyelőre talán mellőzzük Dzsimit, próbáljunk más irányba indulni... (*Pillanatnyi csend után 'még mindig kissé tanácstalanul.'*) Bár ha nem Dzsimi, akkor nem tudom... barköhbázzunk tán?

EDIT Azt is inkább, mint... (*Élénken.*) Miért is ne? Hátha valahová így is eljutunk.

SÁNDOR Én is ebben bízok, de... Mert kissé mégis valószínűtlen, hogy ketten, akik „búcsúznak”, illetve távozni készülnek a tethelyről...

EDIT Na és? Ha egyszer az *egész* valószínűtlen, nekem legalábbis az. Hogy itt voltam, és még mindig itt vagyok. Úgyhogy kezdjük, elsőnek én adnék föl egy kérdést.

SÁNDOR Úgy illene, hogy udvarias legyek, de ezt a darabot én csak úgy tudom elképzelni, ha te válaszolsz a kérdéseiddel. Legalábbis először.

EDIT Nem gondolod, hogy nekem mint társszerzőnek szintén lehet valamilyen elképzelésem?... Na de mindegy: fogalom?

SÁNDOR Nem.

EDIT Tehát tárgy. Élettelen tárgy?

SÁNDOR Is.

EDIT Eszerint élő is, nem is. Valami, ami kapcsolatban van az élővel... Állat?

SÁNDOR Igen.

EDIT Vadállat?

SÁNDOR Nem.

EDIT Emlős?

SÁNDOR Igen.

EDIT Ragadozó?

SÁNDOR Nem.

EDIT Patás?

SÁNDOR Igen.

EDIT Kérdő?

SÁNDOR Nem.

EDIT (*hangosan gondolkodva*) Patás, nem kérődző, tehát...
Röfög?

SÁNDOR Nem.

EDIT A füle hosszú?

SÁNDOR Nem.

EDIT Ennek a ... mondjuk úgy, hogy már nem élő állatnak a neve a válasz?

SÁNDOR Nem.

EDIT De része a válasznak?

SÁNDOR Igen.

EDIT Lónak a része?

SÁNDOR Nem az.

EDIT De része valaminek. Mármint ez a döglött ló.

SÁNDOR Igen, de a „döglött” mégse jellemző.

EDIT Ne segíts, jó? ... Lovas? Mármint ló és lovasa?

SÁNDOR Igen ...

EDIT Összetett szó?

SÁNDOR Igen.

EDIT Ez az összetett szó a válasz?

SÁNDOR Nem.

EDIT De lovasszobor?

SÁNDOR Igen.

EDIT Valakinek a lovasszobra?

SÁNDOR Igen.

EDIT Hadvezér?

SÁNDOR Nem.

EDIT Uralkodó?

SÁNDOR Nem.

EDIT De ugye halott? Akinek a szobráról szó van.

SÁNDOR Nem.

EDIT Élő, de lovasszobra van? ... Létezik ez a szobor vagy elképzelt? Valakinek az elképzelt lovasszobra?

SÁNDOR Igen.

EDIT Hazai az illető?

SÁNDOR Igen.

EDIT Itt van? Bent a szobában?

SÁNDOR Igen.

EDIT Veleni szemben ül?

SÁNDOR Nem.

EDIT (*jókedően*) Tehát te lovasszobrot állítanál nekem, egé-

szen érdekes ötlet... Na és hogy ülnék? Lovaglócsizmában és nadrágban? Vagy uszályos ruhában és hölgynyeregben? Úgy, mint Alba hercegnő? ... Festett Goya a hercegnőről lovasképet is?

SÁNDOR Nem tudok róla. De ülhetnél pucéran is, mint Lady Godiva. Még ha nem is így gondoltam el az egészet. Nemi téged ábrázol a szobor, mégis a tied. A tulajdonod. Amennyiben az elképzelésünk a tulajdonunk is.

EDIT Vagyis az enyém, de a lovasa mégsem én vagyok. Illetve az elképzelésem a *te* elképzelésed szerint. Így bizonyára a lovasárál is van elképzelésed.

SÁNDOR Arra gondolsz, hogy magamat képezem el lóháton?

EDIT Akár arra is gondolhatok...

SÁNDOR Pillanatnyilag sajnós más van nyeregben. Attól tartok, minden felfüggesztés ellenére is... De a lényeg az, hogy a bronzló marad, de a lovacska cserélődik. Vagy csak a feje inkább. Olyan ez, mint a szatirikus államregények cserélhető fejű lovasszobra — takarékosági céllal, hogy a gyakori hatalomváltozások ellenére ne kelljen az egész szobrot mindig újra önteni.

EDIT (*pillanatnyi szünet után kicsit szomorkásan értő mosollyal*) Azt hiszem, értelek... De enélkül üresség van csak.

SÁNDOR (*íroniája ellenére is inkább együttérzéssel*) Így is az van, csak máshol.

EDIT Szerinted hol?

SÁNDOR Azokban a fejekben, amelyeket te igyekszel betölteni valahogy a képzeletteddel. Vagy ha mégsem, hát kiderül, hogy nem az van bennük, amit te képzelsz el magadnak.

EDIT Újabbán már kevesebbet képezek.

SÁNDOR Még kevesebbet kellene.

EDIT Az már a semmi lenne.

SÁNDOR (*keményebben*) Vannak olyan partnerek, akiket nem kerülhetünk el. Vagy talán nem is akarunk. De akkor nem szeretni kell őket, hanem használni.

EDIT Vagy kihasználni...

SÁNDOR Hogy ne ők tehessék velünk ugyanezt. Semmiről se tudva, ártatlanul. Homlokukon a büntelenség koszorújával. Ezt kellene valahogy megtanulnotok.

EDIT (*könnyedében, megpróbálja kizökkenteni*) Te Sándor, én nem hiszem, hogy ez így jó lesz. Mert a színpadi szerzők többnyire olyankor szoktak szellemes zagyvaságokat összehordani, ha ezt a többes számot használják.

SÁNDOR Jó, hogy figyelmeztetsz rá. De valamiben talán különbözünk is. Túl az anatómiai eltéréseken.

EDIT Nyilván. De azért, amire te gondolsz, „nektek” se sikerül mindig. És egyik-másik barátnőmről is tudnék mesélni.

SÁNDOR Ilyesmiről én is tudhatok, nem gondolod? És a barát-
nőidnek gratulálok. Különös tekintettel egy nemrég olvasott fran-
cia szexológusnőre, aki szerint a nőnemű embernek is bátran kellene
kalandba bocsátkoznia. Semmiből szőtt meseglória nélkül. Tartal-
masabb kapcsolatok mellett. Vagy akár azok érdekében is.

EDIT Nem olvastam, de az a nő hülye.

SÁNDOR Csak amíg nem ezt nevezzük hülyeségnek. Ezt az ál-
lítólag magasabb rendű „női szerelmet”. Aminél elképzelni is nehéz
szánalmasabbat és lehangolóbbat, ha „méltatlan” tárgyra maszatol-
játok.

EDIT Ha kívülálló nézi, amit belülről kell átélni.

SÁNDOR Csakhogy a „belülről átélőből” hamar „kívülálló”
lesz. Ha a tárgyát kimerítette és már az idegvégződése is újat ke-
resnek.

EDIT De azért gazdagodhatott. Attól, amit ő érzett. Amíg érez-
te. — De hát komolyan? Úgy képzeled a darabunkat, hogy a sze-
replői erről lelkiznek? Vagy inkább „filozofálnak”.

SÁNDOR Másról is eshet szó benne. Arról, hogy egészen más tár-
saságba is kerülhetnél. Persze ezt csakis a darab érdekében meré-
selem felvetni

EDIT Én is a darabban kérdezem csak: úgynevezett művészkö-
rökben?

SÁNDOR Többé-kevésbé. De azért még sok minden lehetnél
köztük.

EDIT Mindenekelőtt a szeretőjük.

SÁNDOR És ha a szeretőjük? Bár ez nem okvetlenül kötelező is.

EDIT Csak megengedett.

SÁNDOR Úgy, mint azelőtt.

EDIT Egyszóval továbbra is „szabad” lennék...

SÁNDOR Újra szabad. Erre gondoltam.

EDIT „Újra”, de változatlanul a te pórázodon. Úgy, hogy lehet,
de közben mindig kifogásolod, aki éppen *van*. Régi jó szokásod
szerint. (*Élénken, már-már örömteli felismeréssel*.) Igen, a jó öreg
Sándor, ő bújik itt elő most újra. Amint eleveneké és holtak fölött
ítélkezik osztályoz. És akiket a maga mércéje szerint gyengeelmé-
jűnek nyilvánít, azoktól legszívesebben megvonna minden földi

örömöt, talán még kolostorba is záratná őket. Vagy legalábbis a felhozatal selejtjét juttatná nekik. Másokat viszont nyilván háremmal is megjutalmazna.

SÁNDOR Meg is tenném szívesen, de azért folytasd.

EDIT Vagyis minket „nőnemű embereket” afféle jutalomtárgyaknak tekintesz csak, akiket legfőképpen észbeli szikrákkal illene kiérdemelni. És ugyanakkor nagykorúságot kérsz számon tőlünk, kótyagos szexológusnőkre hivatkozva.

SÁNDOR (*jerde mosollyal*) Mért ne lehetne meg nekem is a szkizofrénián? És akár még belőle kiindulva is féltetek az elszűr-küléstől. Annyira, hogy... De hát értened *kell*, mire gondolok... Hogyne értenéd...!

EDIT (*pár pillanatnyi csend után a komolytalanságba menekülve*) Most? Így? Az asztalfióknak írás szabadsága birtokában is? Remélve, hogy talán még a börtöncellát is kiérdemled?...

SÁNDOR (*igyekezve megőrizni a játékos hangot, de bizonyos ingerültséggel is egyben*) Mindenáron azt szeretnéd hallani tőlem, hogy érted én még jól fizetett és heroikusan bárgyú tévéorozatok írására is vállalkoznék? Vagy hosszú tirádában fejtem ki neked, hogy a szabadság, mindannyiunk szabadsága, csak megfelelő kötöttségek által egybefogva létezhet? Hogy még az *én szabadságomnak* is valamilyen körülhatároltságra is szüksége van, edényre, foglalat-ra, amely megadja a formáját...? (*Mind komolyabban.*) De hát nem is erről van itt szó most elsősorban, hanem a „terepszin” veszedelméről. Arról, ami téged fenyeget: hogy belesüllyedsz egy szabványvilágba... (*Egyre inkább kétségbeesve.*) Mert ez a szörnyű, Edit, ez a borzalmas! Annyira, hogy... magam is csak fokról fokra ismerhettem föl, nyilván, mert egyszerre túl sok lett volna... (*Valamivel visszafojtottabban újraindítva.*) Mert tegnap este, amikor a „menyegzőb” részletei felől faggattaiak, mintha mindennek még csak az előszelét éreztem volna. Azt, ami inkább az „esztétikai érzékemet” készítette még csak berzenkedésre: az ellen, hogy a hozzá való rekvizitumok mintha máris többet jelentenek a számodra, mint ahogy azt előttem mutatni mered. Igen, Edit, igen, ezt éreztem meg rajtad. Azt, hogy te... (*hangja elcsuklik*) a hétszentségit, na... (*Összeszedi magát.*) Most hajnalban viszont, ahogy az elsőnek ébredő fél türelmetlen, de az ébresztés kísértésének mégis ellenálló tekintetével elnéztelek magam mellett, egyszer csak észrevettem az arcodon egy kintről beszivárgó fényfoltot. Apró fénypötty volt, tojásdad, alig néhány centis csak. Figyelni kezdtem, ahogy lassan

felfelé kúszik. Először az álladon volt, majd a szád sarkán, aztán tovább lopakodott az orrod mentén — úgy látszott, ha eléri a szemedet, föl fogsz ébredni... Erre a pillanatra vártam, de egyben késleltetni is szerettem volna. Késleltetni, mert ha fölébredsz, nem lesz többé a fényfolt ott az arcodon. Az a fényfolt, amit ezekben a pillanatokban a magam pecsétjének éreztem, a jelenvalóságod törvényes szentesítőjének valamiképpen... a tulajdonjogom jelének, igen... úgyhogy a kihunyása a te kihunyásod kezdetét is jelenti egyben. A fényeid kihunyását, nemcsak benned, hanem bennem is, a múlttá válásod kezdetét bennem. Azt, hogy többé nem úgy vagy már nekem, mint eddig... *(Újra elakad, majd hirtelen felcsapó indulattal.)* Mondd, Edit, te csakugyan nem érted, hogy...

EDIT *(zavarodottan, a könnyek határán)* Sándor, neked kellene megértened valahogy... Értsd meg, kérlek rá...

SÁNDOR *(ugyanúgy, sőt még inkább)* Mit értek meg? Azt talán, hogy késő már?... De hát te itt vagy, Edit, most is itt vagy és... *(Váratlanul, bántó élességgel a telefon hangja; mindketten összerезzennek.)* Az úristenit! *(Dühösen a készülékhez megy.)* Tor-dai-lakás... *(Kis szünet után.)* De ha egyszer mondom, hogy... *(Bosszúsan lecsapva.)* A fenébe is...

EDIT Ki volt az? Téves kapcsolás?

SÁNDOR Inkább mellétársázás. Valami Zsuzsát keresett rajtam az ipse. A hangja alapján részeg lehet.

EDIT Jaj, de megijesztett. Egy pillanatig azt hittem, Dzsimi.

SÁNDOR Fő, hogy nem ő volt. És hagyj most Dzsimit. *(Pár pillanatig mintha az elveszett hangot keresné.)* Inkább azt értsd meg, hogy... *(Elakad, majd csüggedten legyint.)* Attól félek, ugrott az egész.

EDIT Ettől a csengetéstől?

SÁNDOR Attól, hogy Dzsimi is lehetett volna. Elképzelhető, hogy nálam keressen?

EDIT Éppen eleget rajongtam neki rólad.

SÁNDOR Hát akkor... *(Visszaindul a készülék felé.)*

EDIT Hát ez mi? Mire készülsz most?

SÁNDOR *(megállva)* Visszapergetésre, újrajátszásra.

EDIT Azt játszani, hogy Dzsimi hívott?

SÁNDOR Miért ne? Ha egyszer úgysem törölhetem ki. Sz belőled, se a darabból... Úgyhogy várj csak, hogy is állunk az előbb?... *(Visszamegy Edithez, és a lányt is az előbbi helyzetébe állítja be.)* Így valahogy, azt hiszem, jó lesz. És talán ott kezdem

újra, hogy *(először színtelenül darálva, majd hamisan csengő dagályossággal szóról szóra a korábbi szöveget mondja, mintegy, előbbi önmagát parodizálva)*: „Erre a pillanatra vártam, de egyben késleltetni is szerettem volna. Késleltetni, mert ha fölébredsz, nem lesz többé a fényfolt ott az arcodon! Az a fényfolt, amit ezekben a pillanatokban a magam pecsétjének éreztem, a jelenvalóságod törvényes szentesítőjének valamiképpen, a tulajdonjogom jelének, igen, úgyhogy a kihunyása a te kihunyásod kezdetét is jelenti egyben! A tényeid kihunyását, nemcsak benned, hanem bennem is, a múlttáválásod kezdetét bennem! Hát, hogy többé nem úgy vagy már nekem, mint eddig... Mondd, Edit, te csakugyan nem érted, hogy!”

EDIT *(műkedvelő hanghordozással)* „Sándor, neked kellene megértened valahogy. Értsd meg, kérek rá!”

SÁNDOR *(mint fenn)* „Mit értek meg? Azt, hogy késő már? De hát te itt vagy, Edit! Most is itt vagy és...” *(Újra a telefon, ugyanolyan élesen, mint mikor „igazán” csengett.)* Az úristenit! *(A készülékhez siet, majd a kagylóba.)* Tordai-lakás... Igen, itt Tordai Sándor... Miféle Edit? *(Mintegy a csodálkozás legfelső fokán.)* Ja, te vagy az, Dzsimikém, meg sem ismertem a hangodat... Editet keresed? De hát miért itt?... Na de ugyan már, az a dolog régen volt és... *(Rövid csend.)* Kérlek, szívesen látlak, kicsit majd elbeszélgetünk. Mert Editnek mindig is voltak ilyen eltűnései, úgyhogy pattanj a motorodra és gyere... *(Valamivel hosszabb csend, utána hangsúlyozottan hántó kis nevetéssel.)* Látod, ebben igazad van, időközben tiszter is olajra léphet. Vagy eltűnhetünk együtt is, legfeljebb az ajtót törhetnéd be, vagy akár az ablakokat is... *(Csend, rövidebb az előbbinél.)* Hát ha így folytatod, azt kell hinnem, hogy jót is tenne, lehűlnél tőle. Persze, közelebb is találsz ablakot. Ablak-ablak, nem mindegy?... De ajánlhatnék mást is, idd le magadat! *(Újabb szünet.)* Mit? Hogy te nem iszol?... Jaj, dehogynem, Dzsimikém, neked az a dolgod, hogy igyál. Méghozzá Edit miatt — mert ha most az ő kedvéért nem iszol, idővel majd épp őmiatta fogsz inni. *(Mintegy szuggerálva: kezdetben lassan és halkán, majd fokozódó sebességgel és hangerővel.)* Azután, hogy Edit szeme rányílt az ürességedre. Úgyhogy magad is érezni kezded az ürességedet, azt, amit azelőtt is éreztél. És ami miatt azt a hibát is elkövetted, hogy ennek ellenére megpróbáltál kitűnni. Jobb híján a dízsörényeddel, az emblémákkal teletűzdelt rojtos gönceiddel, azzal, hogy egy mucsai kiadású hippiutánzat jelmezével álcáztad az ürességedet. Meg azzal is még, hogy boldogult tizenéves korodban a

csodálódni szeme látára egy hajtásra ittál ki fogadásból egy liter pálinkát — hogy utána elegáns ívet okádj a táncpartnernőd válla fölött, mielőtt úgy vágódsz el, mint egy liszteszsák. Mielőtt még erről a látszatkülönbözőségről is lemondnál volna. Meg a különbözni-képtelenséged kínjait enyhítő napi bódulatodról. Edit miatt! Valójában annak eilenében, hogy olyan valakit kaptál, aki magasan fölötted áll, és akihez fölérned úgysem sikerül... Vagy azt hiszed, hogy sikerül? Tényleg azt hiszed?... (*Hisztikus, „sátáninak” szánt nevetés után.*) Mondd, Dzsimikém, te tényleg azt képezed, hogy fölemelkedhetsz egy Szántó Edítchez? Hogy a különbséget, ami közöttetek van, képes leszel eltüntetni idővel? Holmi szorgalommal, kitartással, izzadságszagú igyekezettel?... Na nem, Dzsimikém, erről jobb, ha máris leteszel. Ha máris tudomásul veszed, hogy Edit kijózanodási folyamata egy idő után elkerülhetetlenül kezdetét veszi. Fokozatosan, de visszafordíthatatlanul, ahogy Edit visszanyeri látását. Mert ez a lány előbb-utóbb látni kezd, ez a végzete — ezt kellene a te, szesztől sajnos már kikezdett, de amúgy derék és konkrét agyadnak valahogy megértenie. Azt, hogy ezután majd magad érzed ismét szükségét a korábbi bódulatodnak. Na meg a régi világot is. (*Zsongító lágyssággal, szinte simogatóan.*) A jó öreg butykosnak, a tárgyak lágyuló körvonalának, amitől a kép körülöttesz elnagyoltta lesz, elveszíti a harmadik dimenziót, impresszionista festménnyé válik — elég oldottá ahhoz, hogy te királynak érezhesd magadat benne... A régi haverjaid meg az újonnan cseperegett egyszerűbb képletű kis diszkó-tündérid társaságában... (*Újra keményebben.*) Ami viszont Editet illeti, azt, ami Editben utánad következik majd... nos hát az ő számára különböző alternatívák is feltárulhatnak... (*Váratlanul a kagylót letéve.*) Na de elég lesz!... (*Pár pillanat múlva Editre nézve.*) Vagy túl durva voltam?

EDIT (*szintelen hangon*) Azt hiszem, igen... Sőt kegyetlen is.

SÁNDOR Csak amennyire a helyzet logikája kívánta.

EDIT És igazságtalan.

SÁNDOR Gondolod, hogy igazságos akartam lenni?

EDIT Gondolod, hogy ehhez nem kell az lenned?

SÁNDOR (*pillanatnyi csend után*) Drámát játszunk, nem?...

EDIT Drámát, igen. Önmagunkból mérítve. Tehát a valóságból is egyben. Ez pedig valamire mégis kötelez. Minimális tárgyilagosságra legalább.

SÁNDOR (*csöppnyi rádöbbenéssel*) Ebben igazad lehet. Mert

hát erre készülök: a valóságot fölmérni. A valóságunkat, a kettőnkét... Vagy akár a „hármunkét” is.

EDIT *(valami rejtett könnyöggel is)* És te Dzsimiben csak ezt látod? Csak ezt, semmi mást?...

SÁNDOR Ahhoz, hogy mást lássak benne, bele kellett volna szeretnem. Erre pedig aligha vagyok alkalmas... És vajon melyikünk Dzsimi-képe érvényes? A tiéd? Az enyém? Vagy amit ő formált saját magáról?... És egyáltalán: mit jelent az, hogy valaki „ilyen” vagy „olyan”? *(Kis nevetéssel.)* Attól félek, ha ezt kezdenék el itt most boncolgatni...

EDIT *(megkönnyebbülve)* Éppen erre akartalak figyelmeztetni... És kicsit a hangodat is visszafoghatnád. Mert ha már most ennyire megemeled...

SÁNDOR Igaz is. Mi lesz később, ha majd a csúcspontra jutunk.

EDIT Eszerint a „nagy jelenet” nem lesz elkerülhető... Sőt a „nagy veszekedés” sem...

SÁNDOR Máris feléje tartunk, nem veszed észre? Sajnos — de a darab hasznára... *(Ingerülten, de egyelőre még visszafogottan.)* Különb, mivel az előbb tárgyilagosságot követeltél, tőlem telhetően igyekszem is majd megfelelni ennek a kívánalomnak. Végére is eleget meséltél róla, emellett volt szerencsém hozzá néhányszor személyesen is. De sajnos még nagyítóval se sikerült benne bármit is fölfedeznem. Túl azon a kiábrándultsággal kacérkodó szokványnyegleségen, ami a maga idejében legfeljebb arra lehetett jó, hogy a hippi-jelmezét és az ivászatait vele igazolhassa. Na, és amikor a néhai „tollazatáról” mesélt, a katonaság előttiről, amelyet, saját bevallása szerint, ma is ereklyeként őriz még... *(Dühösen fel-alá kezd járkálni.)* Hát ez nekem mindent elmondott!...

EDIT *(csípősen)* Ennyire öregurasnak lenned talán mégsem kellene!

SÁNDOR *(homlokára ütve)* Igaz is, az öregúr! Miért ne léphetne ő is színre? Esetleg nem is egyedül... *(Zsebéből ősz vagy „kopaszító” parókát vesz elő, és a fejére illeszti.)* Indulj el előttem talán...

Sándorral együtt közben Edit is átalakult. Ez egyébként különbözőképpen is történhet. Edit pl. kontyba tűzheti a haját, orrára szemüveget tehet, de alkalmazhat ő is parókát. Am ha mindketten szklerotikus öregeket ábrázoló gumimaszket használnak, úgy az „ásatag” lényeket életre keltő hatás akár kísérteties is lehetne.

A játék a szövegnek megfelelően mindenesetre marionettszerű vagy éppen a clownokéra is emlékeztető.

EDIT *(háta fordítva Sándornak, felveszi a sportszatyrát, és ti-
pegve elindul körbe a színen — a továbbiakban mindketten az asz-
tal körül „sétálnak”)*

SÁNDOR *(kis idő múlva, mintha utol akarná érni, utánasiet)*
Ejnye, de siet valaki! Nem lassíthatna?

EDIT *(hátrapillantva, majd megállva)* Ó, maga az, Dezső?

SÁNDOR En vagyok, az Katinka, kezicsókolom... Látok egy
fess alakot sietni, rögtön rájöttem, hogy ez csakis a Katinka lehet.

EDIT Ugyan már, Dezső. És ha hátulról szebb vagyok, minek
álljak meg magának, Dezső?

SÁNDOR Hogy gavallér lehessen magához, Katinka. *(Kiveszi a
sportszatyrot Edit kezéből.)* Akarja, hogy gavallér legyek, Katin-
ka?

EDIT Legyen gavallér, Dezső. Ilyenek manapság már úgysem
születnek, Dezső. *(Elindul.)*

SÁNDOR Nem születnek, Katinka. Kiveszőben vagyok, Katinka.

EDIT Pedig maga elnyúhetetlennek látszik, Dezső.

SÁNDOR Kit tartsak karban, ha nem magamat, Katinka? De a
visszereimet nem maga érzi, Katinka.

EDIT Maga se a vérnyomásomat, Dezső.

SÁNDOR Maga se a szívem, Katinka.

EDIT Maga se az epémet, Dezső.

SÁNDOR Maga se a vesémet, Katinka.

EDIT Maga se az aranyeremet, Dezső.

SÁNDOR Maga se a prosztatámat, Katinka.

EDIT Maga se... Ne egymást érezzük, Dezső.

SÁNDOR Akkor mit érezzünk, Katinka?

EDIT Akármí mást, Dezső. *(Éppen a heverő mellett haladnak.)*
Ezt a padot például.

SÁNDOR Mert szép az idő, Katinka?

EDIT Mert a visszerei nem szépek, Dezső.

SÁNDOR Legyünk következetesek, Katinka. Ne érezzük egy-
mást, Katinka. Maradjunk amellet, hogy szép az idő, Katinka.

EDIT Maradjunk, Dezső. Szép az idő, Dezső. Ülünk le, Dezső.
*(Mind a ketten leülnek, egymástól tisztas távolságra, merev tartás-
sal; hosszabbnak tetsző csend után.)* Beszélgessünk, Dezső.

SÁNDOR Miről beszélgessünk, Katinka?

EDIT Ne az időről, Dezső.

SÁNDOR Akkor miről, Katinka? Politikáról?

EDIT Ne arról, Dezső. Sose politizáltam, Dezső.

SÁNDOR Akkor a fiatalságról, Katinka.

EDIT Az jó lesz, Dezső. A fiatalságról, Dezső.

SÁNDOR De melyikről, Katinka? A magunkéról?

EDIT Most még ne arról, Dezső. Hanem a mairól, Dezső.

SÁNDOR Botránkozzunk, Katinka?

EDIT Botránkozzunk, Dezső.

SÁNDOR Ahogy parancsolja, Katinka... Hát szóval... (Sóhajtván.) Ez a mai fiatalság, Katinka... (Elakad, gondolkodik, majd bizalmaskodó suttogással.) Ismeri a ...

EDIT Nem ismerem, Dezső! (Kényeskedő hanghordozással.) És a pletykát mindig utáltam, Dezső!

SÁNDOR Értem, Katinka. Vagyis „csak úgy általában”, Katinka.

EDIT Csak úgy általában, Dezső.

SÁNDOR Hogy (lamentálva): ilyen a mai fiatalság, Katinka?

EDIT Hogy ilyen, Dezső.

SÁNDOR Tiszteletlen, Katinka.

EDIT Neveletlen, Dezső. (A továbbiakban növekvő sebességgel és indulattal.)

SÁNDOR Erőszakos, Katinka.

EDIT Goromba, Dezső.

SÁNDOR Mohó, Katinka!

EDIT Züllött, Dezső!

SÁNDOR Élvehajhász, Katinka!

EDIT Csak a szex érdekli őket, semmi más, Dezső!

SÁNDOR Helyben vagyunk, Katinka. — De ezt mi szerelemnek mondtuk, Katinka...

EDIT Lehet, hogy maga ezt mondta annak, Dezső! De én nem, Dezső! Persze, maguk férfiak, Dezső...

SÁNDOR Nemcsak mi férfiak, Katinka. — De azért az mégis más, volt, Katinka...

EDIT Mégis inás, Dezső.

SÁNDOR Mert ezek a maiak, Katinka. Még ha nem is vagyok prűd.

EDIT Én se vagyok prűd, Dezső.

SÁNDOR Nem vagyunk prűdek, Katinka. De azért mégis...

EDIT Nagyon mégis, Dezső. Mert vannak dolgok...

SÁNDOR Vannak, Katinka... Mert, hogy úgy mondjam, így éppen a legszebb, a legnemesebb...

EDIT A legszebb, Dezső. A legnemesebb, Dezső... És ennek ők látják kárát.

SÁNDOR Ők lesznek tőle szegényebbek, Katinka.

EDIT Szegények, Dezső. Szegénykéek, Dezső. — Mert én annak idején, Dezső...

SÁNDOR Én is, Katinka...

EDIT Mit „is”, Dezső?

SÁNDOR Inkább mit „se”, Katinka. Három évig udvaroltam szegény boldogult...

EDIT Három évig? Ne mondja, Dezső. (*Kis csend után, kuncogva.*) És tényleg „se”, Dezső?

SÁNDOR Csak a kezét, Katinka.

EDIT Akkor mégse „se”, Dezső. Hanem „csak”, Dezső. — Hanem hogy szegény Margitka, ha ő ilyen volt, Dezső...

SÁNDOR Ő már ilyen, Katinka...

EDIT Jégcsap volt, Dezső!

SÁNDOR Nem volt jégcsap, Katinka!

EDIT De az volt, Dezső!

SÁNDOR Nem volt jégcsap, Katinka!... Később nem volt az.

EDIT Akkor szívtelen volt, Dezső!... Mert aki *három* évig, ha igazat mond, már megbocsásson...

SÁNDOR Megbocsátok, Katinka.

EDIT De azért maga is, Dezső. Szinte csodálom.

SÁNDOR Kitarítottam, Katinka. Lassú víz partot mos, ahogy mondani szokás. Kitarítottam, és mostam a partot.

EDIT Lassan mosta, Dezső, *túl* lassan!

SÁNDOR De közben én Doberdónál is voltam, Katinka! Pergőtűzben, Katinka!

EDIT Ott is, Dezső?... Mennyi ideig?

SÁNDOR Kerek három hónapig!

EDIT *Csak* háromig, Dezső? Akkor mégiscsak túl lassan mosta! (*Váratlan pajzánssággal.*) De azért, ahogy én magát ismerem...

SÁNDOR Jól ismer, Katinka... Meg akkor voltak olyan házak is.

EDIT *Olyan* házak, Dezső...?! Tudom! De hát maga is, Dezső?

SÁNDOR Szép házak voltak. És én is, Katinka. Egyszer...

EDIT Szégyellje magát, Dezső! Fújj! Szégyellje magát!

SÁNDOR Szégyellem magam, Katinka. Szégyellem, de miről meséljek?

EDIT Nem erről, Dezső! Másról meséljen!

SÁNDOR Meséljen maga másról, Katinka.

EDIT Miről meséljek, Dezső?

SÁNDOR Akármiről, Katinka.

EDIT Az unokám jó lesz, Dezső?

SÁNDOR Hanyadszor vált el, Katinka?

EDIT Először, de borzasztó, Dezső.

SÁNDOR Akkor nem borzasztó, Katinka.

EDIT De borzasztó, Dezső. Mert most egy vízvezeték-szerelővel, Dezső.

SÁNDOR Mit végzett az unokája, Katinka?

EDIT Filozófiából doktorált, Dezső. És hát miről beszélgethetnek ezek egymással, Dezső?

SÁNDOR Nem beszélgetnek, Katinka.

EDIT A maiak nem is tudnak, Dezső.

SÁNDOR De mi még tudunk, Katinka.

EDIT Tudunk, Dezső. — De hát úgy jó, ha az asszony föltekint a férjére, Dezső.

SÁNDOR Maga föltekintett, Katinka?

EDIT Föltekintettem, Dezső. Pedig az én drága Elemérem — olyan buta volt szegény.

SÁNDOR Ismertem, tényleg buta volt. De azért beszélgettek, Katinka?

EDIT Hallgattam, Dezső.

SÁNDOR Miről hallgatott, Katinka?

EDIT Azt én sohase fogom elmondani magának, Dezső.

SÁNDOR Kár, hogy nem rólam hallgatott, Katinka, de nem úgy értettem. — Különben én is hallgattam.

EDIT Szegény Margitka — ő is nagyon buta volt szegény. Mert aki három évig... Mínd a ketten hallgattunk, Dezső.

SÁNDOR Ahogy illik, Katinka. Maga fölfelé, én meg lefelé.

EDIT Maga szellemes, Dezső.

SÁNDOR Már csak ritkán, Katinka.

EDIT De most az volt, Dezső. *(Felállva.)* Ezért is rudtam beszélgetni magával. Dezső.

SÁNDOR Miért csak „tudott”, Katinka. Máris induljunk?

EDIT Induljunk, Dezső. Ha a visszerei már...

SÁNDOR *(felállva)* Maradjunk abban, hogy szép volt az idő, Katinka.

EDIT Maradjunk, de induljunk, Dezső.

SÁNDOR Igaza van, Katinka. Útközben is botránkozhatunk. *(Újra elindulnak az asztal körül.)*

EDIT Útközben is, Dezső. A mai fiatalokon. Mert hogy olyan...

SÁNDOR Tiszteletlenek, Katinka.

EDIT Nevletlenek, Dezső.

SÁNDOR Erőszakosak, Katinka.

EDIT Gorombák, Dezső.

SÁNDOR Mohók, Katinka.

EDIT Züllöttek, Dezső!

SÁNDOR Élvehajhászok, Katinka!

EDIT Meg pénzhajhászok is, Dezső.

SÁNDOR Azok is, Katinka. Csak a pénz érdekli őket, semmi más. *(Hanghordozása eközben realiztikusabbra válik, vége szakad az eddigi bohócos játéknak; most már nem annyira „öreguras”, mint inkább „vénemeres” dohogással.)* Mindig csak a pénz, a pénz, hogy aztán legyen mit elherdálni. Mert pazarolni, azt igen! Azt aztán tudnak! *(Tovább növekvő indulattal.)* Túl jó a dolguk, az a bajuk! Motor, autó, sztereó hangfal, meg isten lova! Mindent készen kapnak, mindent úgy dognak a seggükbe! Így aztán persze, hogy a nagy jó dolgukban azt se tudják, hová legyenek! *(Zsebéből vagy a garbója alól micisapkát vesz elő, és körülményes műgonddal ügyelve rá, hogy tökéletesen vízszintesen álljon és az ellenzője egyenesen előremutasson, felteszi a fejére.)* A munka meg persze büdös! El se hiszik, hogy az ő korukban mi látástól vakulásig térdig érő sárban kubikoltunk, kenyéren és vöröshagymán éltünk, és ki volt a fenekünk a nadrágból. *(Lassan előrejön, egészen a színpad széléig, ahol keményen, szoborszerűen megáll.)* De azért tudtuk, hol a helyünk, vertük a falat meg a sztrájktrótket, és amikor a csendörök bikacsökkel... ezek már ki se bírnák azt. Mi bezzeg teljesítettük a kötelességünket. Úgy a munkából kifolyólag, mint politikailag és osztályharcilag. Nem kukoricáztunk, végrehajtottuk, amivel megbíztak minket! *(Pár pillanatnyi hatásszünet után lekupja fejéről a sapkát, és a földhöz vágja, visszafordul a háttérben maradt Edit felé, közben lerántja és elhajítja a parókáját is.)* Nahát ez az! Olyan szocrealista dumát lehetne itt kivágni, hogy csak úgy füstölögne belőle az eszmei mondanivaló. *(Indulatosan, mintha „közben” a veszekedés „továbbfejlődött” volna.)* És ha még szóhoz engeded

jutni az „öregurat”, hát akár azt is elmondhatja a te Dzsimidről, hogy a magukat vele tiprató zsenge liliumai miatt dolga volt már a rendőrséggel is!

EDIT (*miután maga is visszavedlett már önmagává*) És a te himporos kis pillangóid?

SÁNDOR Na azért az enyémeek egy árnyalattal mégiscsak érettebb korosztályt képviseltek és rendőrség nélkül. Ezenkívül, ami engem illet (*nem minden cinizmus nélkül, de a maga igazáról meggyőződve is*), nekik én valami mást is nyújtottam. Amit a te Dzsimid aligha lehetett képes nyújtani. Egy kis emberi érdeklődést a nyiladozó világuk, az idő előtt rájuk szakadt magányuk iránt, meg némi eligazítást is talán az útvesztőben. Ha úgy tetszik, tárgyat kínálva az apakomplexusok számára. Kitöltve a hiányérzetüket, gyakran még a közönyös vagy süket pedagógusaik mulasztásait is meg-megfoltozva.

EDIT Inkább lecsapva a mulasztások nyomán támadt résekre.

SÁNDOR Ha nagyon akarod, így is mondhatjuk. Ám olyan is akadt köztük, akinek az üdítően butácska, de riasztóan tünetszerű krapek-meséit hallgattam csak meg. Aki meg úgy érezte, adnia kell valamit — hát én azt elfogadtam csak. Lehetővé téve számukra, hogy úgy érezhessék, valakinek fontosak is lehetnek... (*Bizonyos tűnődéssel.*) És ha meggondolom, azok is voltak, még ha elsősorban nem is azért, amiért hitték. Hanem ami kibomlott így előttem... Mert, mint valami nem túl izléses tarka legyező, úgy tárultak ki előttem a szavaik nyomán a féltve őrzött vagy éppen őrizetlenül hagyott családi titkok, a többnyire gusztustalan intimitások a szülői ház belvilágából. El sem képzeled, nincs az a gondosan előkészített szociológiai felmérés, ami ennyi mindent képes volna felszínre hozni. Hogy a lelkiekről, a korán beléjük fészkelte belső torzulásaikról ne is beszéljünk: a koraérett rafináltságukról például, arról, ahogyan a rajtuk marakodó és rajtuk keresztül egymást maró szüleik kölcsönös gyűlöletét kiaknázzák a maguk hasznára... Mert azért jellemző, hogy ezek a maguk se tudják mit akaró és jobb híján „önmagukat” kereső kelekótya pintyőkék többnyire vagy „válási árvák”, vagy azt kívánják, bárcsak azok lennének... Egy szóval van itt társadalmi és lélektani háttér garmadával, a te Dzsimid még csak nem is sejtette, hogy miben turkált.

EDIT *Egyszóval* egészen más, ha egy dolog másért van, mint ha önmagáért történik.

SÁNDOR Igenis más! Mert nekem az a dolgom, hogy megfigyelő

legyek, tanú, szonda, nevezzük, ahogy akarjuk. Nem a magam szégyenére, hanem a valóságéra — akkor is, ha a valóság sem tehet róla.

EDIT Hát ami a „valóságot” illeti, azt aztán igazán lekötelted. *Majdnem* annyira elnéző vagy hozzá is, mint saját magadhoz.

SÁNDOR Semmi szükségem rá, hogy magamat igazoljam. Ehhez még az önámításom gépezete sem működik elég hibátlanul. Eszemben sincs tagadni, hogy ugyanez a dolog önmagáért is létezik, mért is tagadnám. Nekem se mindegy, hogy mit élek meg, még ha tudom is, hogy semmit sehová sem viszek magammal. (*Váratlanul balkan.*) Mert meghalunk, Edit. Méghozzá nagyon, egészen... Csakhogy én még annyira se vagyok önámító, hogy a mi korunk úgynevezett szexuális felszabadultságát, csak mert magam is részesedek belőle, áldásnak tekintsem erre a derék emberiségre nézve. Ehhez, sajnos túlságosan is esztelen lényegkből tevődik össze — amint azt a párzás napjainkban divatos bárgyú oltárra emelése is mutatja. Mert imádni valaniit mindig annyit tesz, mint vele szemben alulmaradni... De hát ezt éppen a Dzsimid meg az én pompás kis nőszirmaim is bizonyíthatják. Akár a „szent család” nélkülözhetetlenségét is végeredményben. És a csecsemők ölelő reflexei ugyanúgy, mint az idevágó majom-megfigyelések... Vagyis hát vége a különböző ábrándoknak holmi „szép új világokról”, ahol embergyárákban termeljük majd meg az új nemzedéket, többek között azért is, hogy az eljárás eredeti és természetes változata egyedül a szórakozást szolgálhassa. Mert végleg kiderült, hogy nem hangyák, hanem majmok vagyunk. Majmok, Edit, nagyon is majmok. Uzekező majmok, de majomszeretettel megáldottak is, ami az emberi szeretetnek is kezdetleges formája. Sőt talán az emberszeretetnek is... (*Kifulladásra.*) De ha most nagy szavakat használtam, hát elnézést — ámbár egy színjátékban olykor még nagy szavak is elhangozhatnak.

EDIT (*rövid csend után tűnődő kis nevetéssel a fejét rázza*) Érdekes, hogy ezt épp te mondd. Te, aki szüntelenül a szabadsággal...

SÁNDOR (*indulatba lendülve*) Mert az érzelmi szabadságomra is jogot formálok! Arra, hogy mindent, ami intézményes és kötelező tisztelet tárgyát képezi, szabadon utálhassak!

EDIT (*inkább hűvösen*) Ja, ha te az önellentmondásaidat, a „szkizofréniádat” is az érveid között vonultatod föl, vépképp semmi értelme arra hivatkozni előtted, hogy én ki akarok lépni ebből

az „üzekedő majomvilágból”. És hogy másvalakit is megpróbálok onnan kikaparni valahogy.

SÁNDOR *(ugyanúgy, sőt még inkább)* De hát épp ez az, Edit. Hogy te őt akarod kikaparni magadnak... Hogy te épp vele... Hogy az általam ismert eddigi legsilányabb kapcsolatodból akarsz házasságot csinálni. Éppen te, akinek valamikor még az olvasottságán is elámultam egy kicsit: azon, hogy a fiatalságod és a nyugton ülni képtelenséged ellenére hogyan is tudtál annyi mindent felszedni... Akkor már mért nem a doktorkád inkább? Akit valamikor úgy megtáncoltattál... Mert ha már „egzisztencia”, hát legyen szabályos, puha és összkomfortos, lehetőleg luxussal bélelt... Csak-hogy te mást találtál ki, valami „extrát”! Hogy valami a lázadásodból is maradjon, hogy a „biztonságod” is meglegyen, de a tulajdon hagyományaid előtt is illőképpen tisztelegesséi — és emellett még a szamaritánus hajlamod is táplálékra találjon! Ezért választottál a típus-lázadók közül! Ezért, igenis, ezért! Ne is tiltakozz, épp eléggé ismerlek... *(Dühös nevetés után még inkább belelovalva magát.)* Ezért választottad, igen! Azok közül, akiknek idehaza „ángyuk” volt és „nenájuk”, de azért boldogult aranyifjú korukban magukra öltötték az importált hippí-maskarát, még ha annyi már nem is tellett tőlük, hogy valami kvázifilozófiát is kiagyaljanak maguknak hozzá!... És te ezt a távolságot akarod áthidalni itt? Elfelejtve, hogy ami őhöz a popzene és a szexmagazinok révén jutott el, azt neked az irodalom csatornáin egészen más szinten közvetítették. Mondd, te *tényleg* azt hiszed, *tényleg* azt képzeled...

EDIT Attól félek, ez már *tényleg* nem érdekes! Annyira tudom, mi következik, hogy akár én is mondhatnám!

SÁNDOR Tessék! Parancsolj!

EDIT Kérlek! Ha a saját szavaidat kívánod tőlem hallani, hát miért ne? Mert nyilván megint arra gondolsz, hogy lám, most is itt vagyok nálad... Vagy téged ne számítsalak, mert hozzád visszajöttem csak?

SÁNDOR Zárójelbe is tehetsz, ha úgy tartja kedved.

EDIT Oda is teszek, ha megengeded. Mivel szerinted *(kezdetben eddigi indulatával, majd mindinkább úgy, mintha Sándor mondaná neki — egyre inkább logikusnak érezve a minden idegszálával elutasítani kívánt gondolatmenetet, tehát növekvő rémülettel is)* idővel úgyis fölbukkan majd valaki, aki nála érdekesebb — vagy csak én látom annak. Csak mert új és más, vagy mert még nem volt. És mert észrevesz vagy én veszem észre. Esetleg a végképp Gyuszivá

szürkült Dzsimiru veteti majd észre velem a gyanúsítgatásai segítségével. Az eleinte alaptalan féltékenykedéseivel, amelyeket hasztalanul próbálok majd leszerelni. Kezdetben szelíden, majd türelmetlenül. Néha máris hallom a hangomat, ahogy felcsattan, sokszor meg azt is elképzelem előre, hogy az egészet mindinkább terhesnek érzem . . . Úgyhogy mért is ne, ha másért nem, hát bosszúból, hogy ha már gyanúsít, legyen is mivel . . . De hát ez tipikus, nem? Erre gondoltál?

SÁNDOR Másra is. Mondjam vagy ezt is te mondd?

EDIT Mondd. Hátha mégis másra gondoltál.

SÁNDOR Aligha, mert nagyon egyszerű. A „boldogságodra”. Az értelmekkel szembeszegülő reményeidre, amelyeknek teljesülése a leépüléssel egyenlő. Arra, hogy neked lesz igazad és minden úgy alakul, ahogy a legszivárványosabb pillanataidban elképzeled magadnak. Arra, hogy mégis beválik az ember- vagy inkább férfimentő akciód, sikerül kezes háziállatot faragnod a Dzsimidből, békés és szorgos hétköznapok követik egymást, össze is kaparjátok magatoknak, amit illik összekaparni — egyetértésben lubickoltok a közös fürdővízben, abban, ami ma talán illatos pezsgőfürdő még, de aztán elkezdi kihűlni. *(Egyre szuggesztívabban.)* Eleinte észre sem veszed, később meg majd igyekszel nem észrevenni. Azután beletörődsz, sőt jól is érzed magadat benne. Újra, most már végérvényesen. . . Mert a beletörődés, ó, a beletörődés nagy dolog, Edit, az teszi lehetővé az elkerülhetetlen elviselését, a lázadásunk csendes felszívódását, az biztosítja a dráma hiányát. Annyi más minden mellett azt is, hogy leülepedj, ellaposodj, elsekélyesedj. Hogy fényedet vesztve belesimulj a magad választotta szerepbe, hogy még csak ne is sirasd többé az ábrándjaidat, ne sajnáld, hogy elérhetetlenek maradtak a számodra. Hanem ellenkezőleg: önmagadra lelt érett fölényrel nézz vissza rájuk, mint valami megbocsátható kamaszbetegség tüneteire . . . Igen, Edit, az érzéstelenítés varázslója, az Aneszteziológia Nagy Professzora a maga észrevétlen módszereivel mindenre képes: puhán, simogatva oltja ki az agysejtjeink fölösleges szikráit . . . Mária látlak kicsit szétfolyva, megereszkedve, arcondon háziasszonyi érdektelenség, beletunyulva a hitvestársi létformába — vagy az anyaság tej- és pisiszagú boldogságába. *(Már szinte démonian.)* Igen, Edit, igen! Olyan leszel, mint az ideggyógyintézetek lakói elektrosokkos kezelés után, vagy akiket telepumpáltak nyugtatókkal. És amikor majd . . .

EDIT *(váraibanul, sikoltva)* Elég! Ne folytasd!

SÁNDOR (*gonoszul*) Miért ne? Ha egyszer te akartad ezt

EDIT De hát ez kínzás, nem vetted észre?

SÁNDOR Dehogynem. Annak is szántam.

EDIT És ha azt mondom, hogy a harmadik hónapban vagyok?

SÁNDOR (*pillanatnyi csend után halkabban*) Fő, hogy nem a negyedikben már. Bár még úgy se lenne egészen késő.

EDIT Gondolhattam volna, hogy majd ezt mondd.

SÁNDOR Miért? Mi mást mondhatok? (*Dühösen.*) Mi a fenét mondhattam volna? Persze, ha ragaszkodsz hozzá... De hát mért hiszel alkalmatlannak az apaszerepre? *Nála* azért ezt is jobban csinálnám!... Ha tehát ezt állítod közénk akadálynak...

EDIT (*kiabálva*) Nem állítom! Nem állíthatom, mert nincs is!... Csak azért mondtam (*síráshoz közel*), mert azt reméltem, így talán abbahagyod, de te... De hát ki is szállhatok!

Ez már veszekedés a javából. Amikor tehát a szereplők „darabot” vagy „drámát” emlegetnek, ezt többé már nem szerepükből kilépve, icszik, hanem ugyanazzal az indulati telítettséggel, mint mikor a „témára” vonatkozókat mondják, mintegy indulataik tudatában, lényegében annak megfelelően, hogy a mai ember, főleg az értelmiségi, ha dühöng is, rendszerint tisztában van vele, hogy „színházat játszik”.

SÁNDOR (*hisztérikus nevetéssel*) Ebből a darabból?! Egy nyavalyát szálsz te ki, egy frászkarikát! Szó se róla!! (*Teljes hangerővel.*) EZ A DARAB ÍGY VAN MEGÍRVA!!! Nem léphetsz ki belőle! Legalábbis addig nem, amíg... *Hangja egy pillanatra elcsuklik, majd valami lázasan magyarázó élénkséggel, de egyben a múltat felidéző kétségbeesett rajongással is.*) Te, Edit, hogy lehet az, hogy te... Emlékszel, amikor egyszer itt Mozartot hallgattunk, valamelyik zongoraversenyt, úgy emlékszem, Richterrel, téged meg egészen átjárt a zene, mintha csak a muzsika fénye sugárzott volna belőled. Átfényesedtél tőle, könnyek csillogtak a szemedben, minden idegszáladban ott remegett, láthatólag úgy élvezted, ahogyan én... Mert én inkább téged élveztelek, a jelenséget, ami akkor voltál, és közben egy kicsit meg is kellett játszani magam — nehogy észrevedd, hogy lemaradtam mögötted... mert ezekben a pillanatokban szinte resteltem, amiért túlságosan is racionális alkat vagyok, képtelen az ilyen fokú feloldódásra... És eközben még csak eszembe se jutott, hogy (*szinte diadalmas felismeréssel*) aki a szub-

limált érzékiségnek erre a fokára képes, az nyilván a nyers és gorilloid hímek varázsa iránt is rendelkezik kellő fogékonysággal. (Újabb, még inkább „eszélős” nevetés után.) Pedig hát ez törvényszerű is... Úgyhogy most már azt kérdezem csak, mikor élvezed jobban? Akkor-e, ha velem csinálod, vagy ha mással, de közben rám gondolsz?!

EDIT (gyűlölettel rikácsolva) Akkor, ha sikerül nem rád .. (Hevesen arcul üti.) Szörnyeteg! Ezt most te kaptad! Ezt is belérod a darabodba?!

SÁNDOR (nekivadultan) Naná, majd nem! Meg ezt is! (Arcul üti.) Meg ezt is! (Újra arcul üti.) És ha nem elég, hát itt van! (Újabb pofonok.) Meg ez is! És ez is! (Ismétlődő pofonok kíséretében, miközben Edit kezével védi az arcát, de nem menekül, hang nélkül tűri a verést.) Alighanem már rég ez kellett volna! Kiverni belőled az alkoholüzemű szexmasinádat!... Hogy tűröd! Talán még élvezed is?!... Ez az, hát persze! Ez az igazi! Az ősi nőstény alázat! A másik testi fölényének gyönyörűsége, amihez képest minden más pótlék, csalás, szemfényvesztés csak! (Még inkább belejön, valami nekivadult mámmal, fogait vicсорítva.) Mert ti az erősebbet nem gyűlölték! Nem azt tartjátok, hogy pengét a bordái közé! Őrvul, ha másképp nem megy, hátulról mellbe!... Dehogya, ellenkezőleg! Behódolni neki, élvezni az erős karja védelmét! Igen, manket is ti tanítottok rá: alávetni magunkat az erősebb félnek, tisztelni a hatalmat. Márpedig, ha így van... (Most már az öklét emeli.) De hát csak eredj, ő nyilván jobban ért ehhez... (Utás helyett nagyot lök rajta.)

EDIT (egyensúlyát veszelve hanyatt vágódik)

SÁNDOR (hirtelen ijedséggel) Az úristenit. Ezt nem akartam. (Gyorsan letérdel mellé). Megütötted magadat?

EDIT (úgy marad fekeve) Semmi. Minden rendben van.

SÁNDOR Baj is lehetett volna belőle.

EDIT Nyilván. Például, ha beütöm a fejemet az asztal szélébe.

SÁNDOR Nem sok hiányzott hozzá.

EDIT Hát nem. Koponyatörés is lehetett volna.

SÁNDOR Fináléként. A búcsúnk végére... (Felsegítő mozdulata abbamarad, látva, hogy a lány feltápáskodna, nyersen.) Ne mozdulj! Te most halott vagy! (Felugrik, indul a telejón felé.)

EDIT Ahogy óhajtod, de...

SÁNDOR Holtaknak kuss! Egy szót se halljak!

EDIT (belemegy a játékba, lehunyt szemmel, mereven jekszik)

SÁNDOR (*tárcsázás nélkül a telefonba*) Halló, rendőrség? Itt Tordai Sándor író. Súlyos bűnesetet kell bejelentenem: pár perccel ezelőtt megöltem a szeretőmet, egy bizonyos Szántó Editet. (*Újrátledő históriával, de most már megjátszva.*) Egy csodálatos és felejthetetlen, kiszámíthatatlan és elviselhetetlen, ragyogóan értelmes és kétségbeejtően buta histórikát. Szerelemfélétsézből, erős felindulásban elkövetett, nem szándékos emberölés... vagy ki tudja, talán szándékos... (*Kis csend, mintha a válaszolót hallgatná.*) Miarha, nem vagyok részeg! Ám hogy beszámítható vagyok-e, azt nem tudom. Azt se, hogy mire van szükség, bilincse-e vagy kényszerzubonyra... Mindezenesetre siessenek, hátha mégis megszököm. De a holttestet mindenképpen itt találják, tetszeni fog, ritka szép példány. Köszönöm, várom önöket. (*Leteszi, majd Edithez*) Vége, fölkelhetsz.

EDIT (*továbbra is fekvő, kicsit bágyadt mosollyal*) Olyan jól heverészek...

SÁNDOR (*rágyújtva, szintén kissé fáradtan; az elkövetkezőkerc egézsében is ez a kissé enervált hangvétel a jellemző, a hangszín bizonyos változásai ezen belül értendők*) Nem is árt, ha egy kicsit kifújod magad. (*Tölt magának a konyak maradékából.*) Töltsék neked is? Oda is vihetem, hogyha akarod.

EDIT Hozhatod. Cigit is adhatsz.

SÁNDOR (*tölt, még egy cigarettát meggyújt, majd a poharakkal és a hamutartóval maga is Edit mellé telepszik.*)

EDIT (*az első szippantás után*) És most...? Mi következik?

SÁNDOR Semmi. Mondtam, hogy vége.

EDIT Azt hittem, a jelenetnek csak...

SÁNDOR A darabnak is.

EDIT A tragédiának?

SÁNDOR Mondjuk, hogy annak. Mert mégis az lett. Remélni se mertem igazán, hogy idáig tudom fokozni... De akár „dupla fenekű” is lehetne.

EDIT Hogyhogy „dupla fenekű”?

SÁNDOR Csavarintanéék rajta még egyet... Azzal, hogy miután szólok, hogy már fölkelhetsz...

EDIT Értelek: én mégse mozdulok.

SÁNDOR Először azt hiszem, rám akarsz ijeszteni csak...

EDIT Még rám is szólsz, hogy elég a komédiából, de...

SÁNDOR Minden hiába...

EDIT Élesztgetni próbálsz, szólítgatsz, majd...

SÁNDOR Másodszor is a telefonhoz rohanok, és...

EDIT „Halló, rendőrség”, azután függöny. (*Kicsi csend után.*)
Nem rossz, sokkolná a nézőket.

SÁNDOR (*némi kétellyel*) Kicsit azért hatásvadászó lenne...

EDIT Lehetséges... De hát muszáj nekem meghalni?

SÁNDOR Nem feltétlenül, de...

EDIT Úgy érzed, megérdemeltem?

SÁNDOR Tisztán a dráma szempontjából mellékes, hogy mit érzek. Hanem ennyi sístergő indulatot kár lenne elkenni a végére.

EDIT Így viszont... Nagyon „férficentrikus”.

SÁNDOR Akárcsak valaki itt mellettem... De ha volna használható ötleted, mondd csak. Valami epilógusra gondolsz?

EDIT Olyasfélére.

SÁNDOR Kimaradt volna valami fontos?

EDIT Azt hiszem, igen.

SÁNDOR Úgy gondold, földidéznének? Látomásként a börtönben? Vagy inkább a diliházban?

EDIT Így is lehetne, de ez mellékes... Bár amit el szeretnék mondani, még inkább arra ösztökélhetne, hogy kinyíj magadból. De hát kétszer ugyanabban a darabban mégsem ölhetsz meg.

SÁNDOR *Belül* viszont akárhányszor is.

EDIT Erre lenne igazán kedved?

SÁNDOR Csodálkozol? Ha egyszer a benned rejlő lehetőségeket áldoztad föl. A bikaisten oltárán.

EDIT Ezt most már ne, ha lehetséges. Ne ismételd magadat. Így is éppen eléggé megkaptam tőled.

SÁNDOR Igazad van... Én meg tőled nem. — Erre gondoltál?

EDIT Erre is. És ennek a darabnak én is a szerzője vagyok. Úgyhogy...

SÁNDOR Úgyhogy végighallgatlak. (*Bizonyos megadással issza ki a poharát, sóhajtvá fölkel, és az egyik széken helyezkedik el.*)
Mért ne nézzek szembe a tükörképemmel?

EDIT (*poharával a kezében szintén fölkelve; Sándorral ellentétben állva marad, később járkal is, olykor ugyan le is ülhet, de mindig csak pillanatokra*) Ezt is szeretném, tükröt tartani... Épp csak... (*akaratlanul is segélykérő pillantást vet Sándorra*) azt se tudom még, mivel is kezdjem...

SÁNDOR Indulj ki abból, hogy be akarsz nekem olvasni: Valahogy úgy, mint Nóra a Torwaldjának; a dráma végén, mielőtt fáképnél hagyná. Ha tehát nem zavar ez a párhuzam...

EDIT Nem zavar. Ennyi strindbergi indulat után egy kis ibseni tárgyilagosság aligha árthat.

SÁNDOR Még ha ez a Nóra most nem is megtalálni indul önmagát, hanem elveszíteni. Vissza a babaotthonba.

EDIT Valakinek ott is kell lenni.

SÁNDOR Félek, hogy még mindig ott vagyok. Íróasztalnál, pult mögött, katedrán. Kezetekben láthatatlan főzőkanállal.

EDIT Kocsiimádó és futballrajongó férfiak társaságában.

SÁNDOR Csakhogy téged nem is Torwald Helmer vár vissza a rendíthetetlenül buta tizenkilencedik századi céltudatosságával és önhittségével. Főleg pedig nem a bankigazgatói fizetésével. Hanem egy nagyon is bizonytalan...

EDIT Mégsem tökéletes ez a párhuzam, Sándor. Torwalhoz én nem „visszatérni” készülök, hanem, ahogy mondtad az előbb, „beolvasni” neki egy kicsit.

SÁNDOR Mielőtt itthagynád a másik „Torwald” kedvéért. Ezért kellene tudnod, mért rosszabb az egyik s mért jobb a másik. Úgyhogy, ha erre találnád meg a választ, akkor ez a befejezés a „funkcióját” valóban be is tölthetné.

EDIT Erre keresem a választ — tebenned. Ezért is van szükségem most tükörre. Hogy téged lássalak benne.

SÁNDOR Pedig ha belenézel, magadat látod.

EDIT Téged, magamban. Azon át, amivé te is formáltál.

SÁNDOR Látod, ez így nem is rossz. Úgyhogy indulj ezen a vonalon talán. A belőlem való kiábrándulásod fonalát nyomon követve. Kezdd ott mondjuk, hogy...

EDIT Kezdeném... De ha most is te irányítasz...

SÁNDOR Ha formai dolgokban segíték, semmi okod a szegyenkezésre. Elvégre húsz éve számítok profinak a szakmában. Te meg, sajnos, arról is lemondta már, hogy kezdő lehessél. Na de kezdjük talán ott, hogy volt ma reggel itt egy pillanat...

EDIT Igen, volt... Amikor úgy éreztem, hogy talán mégis...

SÁNDOR Észrevettem. Mielőtt az a Zsuzsakereső döglött hívás becsengett... De hát becsengett. Erre mondják, hogy „a végzet közbeszól”. Mindig is fontos szerepe volt a drámában.

EDIT Utána meg azt kezdtük játszani, hogy Dzsimi volt. Illetve, hogy mi lenne, ha ő lett volna... És akkor te annyira félelmetesen önmagad voltál... annyira azonosultál önmagaddal, hogy... Ahogy a telefonba beszélteél, meg azután is még... Úgyhogy ez a

játék valahogy fölerősített bennem valamit... valamit, ami rég élt már bennem és...

SÁNDOR Kezdetől fogva zavart egy kicsit.

EDIT Az, hogy „zavart”, túl erős talán... Mert eleinte inkább éreztem, sejtettem csupán. Zavarni később kezdett csak, amikor már nyilvánvalóvá vált előttem... Nem is az, hogy nem vagy őszinte, mert ma is azt hiszem, hogy az voltál, az vagy... Hanem, hogy is mondjam... a te rettenetes tudatosságod. Valami olyasmi, hogy bármit mondasz vagy teszel, sohase vagy benne egészen... *(Elakad, kérdőleg Sándorra pillant.)*

SÁNDOR *(maga elé, hangsúlytalanul)* Jó nyomon vagy. Nyugodtan belelendülhetsz.

A következőkben, mialatt Edit valóban mindinkább „belelendül”, szavai lassanként fokozottabban érzelmekkel telítődnek, Sándor, láthatóan szándékosan, faarccal követi őket, rövid közbeszólásai hangsúlytalanok, vagy sokszor éppen ömiróniájuk révén bátorítóak.

EDIT Én is úgy érzem... Mert van benned valami, Sándor... Lehet, hogy furcsának találsz, de valami, ami egyszerre több különböző írásjelet is eszembe juttat. Legfőképpen a zárójelet, mivel önmagad egy részét mintha mindig zárójelbe tennéd valahogy. Amit viszont önmagadból adsz, amit kimondasz, mintha mindig idézőjelek közé szorulna. És a kijelentő mondataid mögött gyakran kérdőjelek görbülnek, máskor meg, egy váratlan gondolatjellel a végén, egyszerre csak elhallgatsz. De talán sorolhatnám tovább is. Mindazt, ami a maga összességében azt a benyomást keltette bennem, hogy valamit önmagadból mindig talonban tartasz. Akkor is már, amikor még nem taszított, de hogy is, alighanem éppen ez vonzott hozzád... Mert valahogy más volt, más, mint amit addig ismertem. Merőben különböző a megszokottól: nemcsak mert „intellektuálisabb” volt, hanem mert a valóságos háttérrel is ott éreztem mögötte, a megokoltságot... Mert hát az irónia, sőt a cinizmus, úgyszólván már kötelező viselkedési norma...

SÁNDOR Védőpajzsként a kiszolgáltatottság ellen. De akár a kiskorúságunk leplezésére is szolgálhat.

EDIT De a tied nem ilyen volt, hanem különleges hullámhossz. Amire különösen jó volt a keresőmet ráállítani. Talán mert abból, ami benned volt, belém is szorult egy kevés, vagy mert a látószöged közel állt az enyémhez, úgyhogy... *(Kis szünet után, mintha csak*

Sándor közbeszólásának kívánna elébe vágni, élénkebben.) Persze te most nyilván kétségbe vonod, volt-e nekem „látószögem” valaha is igazán. Mivel én mindig is annak a látószögéhez igazodtam. akinek a búvkörébe kerültem éppen, azért lelkesedtem, amiért ő lelkesedett — hogy valóban-e vagy megjátszottan-e, ez akár mind-egy is lehet. Mert én valójában ezért hajtottam végre annyiszor pályakorrekciót, iratkoztam egyik fakultásról át a másikra, mivel pályatárs szerettem volna lenni, szövetséges és fegyvertárs. .

SÁNDOR Nem is sejtve, hogy az ilyesmi mennyire „meghaladt” már. . .

EDIT Eleinte nem, de később rájöttem. Mert amikor te következ-tél, már sok mindenem túl voltam. Úgyhogy éppen a te hitelesebb, ma már azt mondanám, másokénál körmönfontabb kiábrándulásod lelkesített föl. Meg ahogy mindent, egyik kedvenc kifejezéssel élve, „ízekre szedtél”. Ahogy leleplezted a körülöttünk lévő világ „kisszerűségét” — ez különben a másik kedvenc kifejezésed.

SÁNDOR A begyepesedésem első jele, a sztereotípiám.

EDIT Hiszem, hogy nem, de mindegy. Az is, hogy még ma is te buksz velük bennem léptem-nyomon felszínre. Éppen mert ami énelőttem alig vagy elmosódott körvonalakkal mutatkozott csak, annak a te szavaid nyomán a rejtett belső szerkezete is láthatóvá vált. (*Kicsit újnálélő mosollyal.*) Sokszor úgy, hogy még mulatni is nagyszerűen lehetett rajta. Meg persze örülni, ha a nyilad hajszáj-ra oda talált, ahová én csak céloztam volna, ez egyenesen *lelkesítő* volt. És hát cinikusnak lenni — veled. Egyben a cinkosod is. . . Ez valahogy annyira jó volt, annyira magával ragadó, hogy sok-szor. . . Emlékszel rá, amikor az anyámnak bemutattalak?

SÁNDOR Igen, persze. Mert bemutattál neki is.

EDIT Nem „azért”, de hát tudod is, hogy egyszerűen kívánta a helyzet. Utána meg, elég bután, megkérdeztem tőled, milyen benyomást tett rád. Te pedig. . .

SÁNDOR Úgy emlékszem, azt mondtam, hogy anyákról vagy jót vagy semmit. . .

EDIT Igen, ezt. De aztán én, és ez talán még butább volt, tovább is kérdeztelek még. Hogy azért mégis. . . mert valamilyen benyomást mégiscsak tett rád. És akkor vállat vontál, kifordítottad a tenyeredet, nehogy rossz néven vegyem, tudod, hogy az anya mindenkinél kényes pont, de rád valahogy úgy hatott, mint az olyan kotlós, amely észrevette ugyan az ólálkodó ragadozót, de mégsem mer riadt kotkodácsolásban kitörni. . .

SÁNDOR Igen. Nehogy ezzel is tovább rontsa még a helyzetet...

EDIT Így volt. Én meg nagyon eredetinek tartottalak, és nevetni kezdtem. Mert szegény anyám akkor tényleg olyan volt. Túl már a szabályszerűségembe vetett minden reményén, de mégis illő réműlettel ismerve föl a köztünk lévő helyzetet. És ha egyszer ő volt az általad oly sokszor magas talpazatra emelt lázadásom legfőbb kiváltója, hát hogyne nevettem volna. Mert egyszerűen csak ellene, a látszatokra adó régimódisága ellen lázadtam, ennyi az egész.

SÁNDOR Komolynak számító forradalmárpályák eredetét is gyakran itt kell keresni. A házi perpatvarok konyhaszázában...

EDIT Csakhogy bennem még az a csöppnyi rosszérzés is, amit a megjegyzésed kiváltott, az is késve mert csak életre kelni. Mert te ilyen bonyoluitan tudsz őszinte lenni. Olyan kiszámítottan, hogy az szinte már alakoskodás.

SÁNDOR És egyben elszakadó hadmozdulatokra okot adó is...

EDIT Nemcsak ezért voltak ezek a hadmozdulatok, Sándor. Hanem a „moralistám” miatt is, amit te kiskorú vonásnak tartasz bennem. Mert bárkihez tartoztam is, amíg hozzá tartoztam, az összetartozásaimat mindig nagyon komolyan vettem. Talán mert valami mást, szebbet, többet szerettem volna, mint amire odahaza a szemem rányílt. Úgyhogy én még a tiedet is, a törvényeset, azt is komolyan vettem. Alighanem még nálad is komolyabban...

SÁNDOR Ezért akár tisztelhetnék...

EDIT Ezenkívül sosem állhattam a magukat mindenáron elvetőket. Úgyhogy amikor te Sartre és Simone de Beauvoir „nyitott kapcsolatáról” beszéltél nekem...

SÁNDOR „Alkotók” számára azt tartva ideálisnak...

EDIT Ez egy kicsit talán meg is riasztott. Mert néha az nyíllalt belém...

SÁNDOR Hogy hátha nem is te vagy a Beauvoiom. Hanem aki felé „nyitott” vagyok — az engedelmevel és a megértésével. Pedig én benned szerettem volna megtalálni, aki felé nyitott lehetnék...

EDIT Én viszont nyitott is voltam. Nem tudom, kezdetben azért számoltam-e be mindenről, hogy a viszontagságaimat megírod, de mikor az első „belőlem merített” írásod megjelent, büszkeséget éreztem. Talán még boldogságot is, amiért ezzel is adtam neked valamit. Időbe telt, amíg...

SÁNDOR Amíg a stricire is ráleltél bennem...?

EDIT Látod? Újra a leszerelő megjegyzéseid. Pedig én annyit mondtam volna csak, hogy egy idő után a zsákmányodnak kezdtem magam érezni. Hogy volt az egészben valami rabtartó a részedről.

SÁNDOR Mi sem érthetőbb hát, mint hogy ez ellen kezdtél lázadni...

EDIT Igen, idővel. Még hozzá valóban akkor, amikor, nevezzük most is így, a kiskatonám volt. Zavart, hogy a te szemeddel nézem, a tőled kölcsönvett szemléletemmel. Hogy akaratlanul is a „szabályszerűen szerelmes fiút” látom csak benne. Szabályszerű reményekkel, célokkal és tervekkel, kicsit déliesen trubadúros lángolásokkal, szabványos lefolyású féltékenykedésekkel és duzzogásokkal. Hogy a naivitása, ami nélküled talán valami „tisztaság” is lehetne, így csak butaság a szememben. Ezért is „kezeltem le” valószínűleg, s rontottam is el az egészet...

SÁNDOR Ezt nem tudtad megbocsátani?

EDIT Hogy te „regénynek” emlegetted csak, aminek, mint minden regénynek, vége lesz egyszer.

SÁNDOR Ezért lett vége?

EDIT Nem tudhatom, csak... De azért ott voltál Dzsimi mellett is. Sőt, mellette voltál igazán, neki nagyon sokat meséltem rólad. (*Élénkebben.*) Mert ahogy neked másokról meséltem, úgy meséltem rólad másoknak. A szerepedről bennem, arról, hogy mi vagy, mi voltál — mert többnyire múlt időben meséltem. Biztonság kedvéért, nem mindenki kedveli az ilyen meséket. Dzsimi viszont...

SÁNDOR Rám hasonlított?

EDIT Valamennyire igen. Még ha hiányzott is belőle a te „tudományos felkészültség”. De mintha tehetsége lett volna hozzá...

SÁNDOR Gyakorlata is lehetett, szert tehetett rá. A kelyheiket nyitogató liliumai mellett...

EDIT Valószínűleg. Mindenesetre nem mutatott mohó érdeklődést, de unatkozni se látszott mellettem. Azon túl persze, hogy a maga pillanatának elérézését várta. Nyilván valami női bolondériának tekintette ezt az egész dolgot veled, s egyben olyasminnek, mint a saját kapcsolatát az alkohollal: ténynek, amin nem változtathat. És ennyi elég volt nekem... Ahhoz is, hogy egyre többször kapjam magam olyanféle gondolatokon, hogy...

SÁNDOR Miért ne próbálj valahogy éppen ebből a Dzsimiből embert faragni...

EDIT Vagy akár az értékeit is megkeresni. Még ha azok olyanok is csak, hogy bárkiben meglehetnek. Hogy azután belőlük építsem

föl a magam világát, a „kisszerűt”, ha úgy tetszik. Amit te ma itt a kivédhetetlenül logikus érveiddel olyan kíméletlenül bekerítettél. Ugyanazokkal, amelyek bennem is ugrásra készen lapultak, számtalanszor meg is szólaltak — de hát most tőled hallottam őket. Tőled és . . . (*Elakadt, tétova kis csend, majd látva, hogy Sándor megszólalni készül, hirtelen elszánással.*) De azért ne szólj közbe, mert én tőled mást is hallottam. Most is, de korábban is már, úgyhogy nem is nagyon mondható már számomra újnak. Mindössze az világosodott meg ma itt előttem végleg, hogy a te elegáns és sokszor szórakoztató cinizmusod mégsem az, aminek sokáig hittem. Nem védekező kéreg, nem a világ dolgai feletti keserűség növesztette rád, ahogy azt velem hosszú időre el is hitted. Lehet, hogy nem tudatos alakoskodással, mert mindenben tudatos még te sem lehetsz, vagy ha mégis, hát annál rosszabb . . . Mert már az előbb, miközben arról tréfálgostam, hogy te egyeseket kolostorba záratnál, másokat meg háremmel is megjutalmaznál, már akkor az jutott az eszembe, hogy én ezt akár komolyan is mondhatnám. Más hasonlattal élve. Talán úgy, hogy ha fuldoklót látnál, vízbe ugrás előtt megpróbálnád eldönteni, rászolgált-e, hogy beugorj érte — mármint az észbeli adottságaival terinzészetesen. És hát tudod, mi ebben a legérdekesebb? Az, hogy te még hiszed is azt, hogy ha megérdemli, „habozás nélkül” be is ugranál. Illetve, hogy borzalmasan sajnálsz, amiért a szükséges vizsgálatok menet közben nem ejthetők meg a fuldoklón, s így nem döntheted el, érdemes-e megtenned. Pedig ez csak kibúvó a számodra. Ürügy csak, hogy ne tedd meg, hogy helyette inkább a fuldoklás látványát örökíthesd meg a magad kielemező, „ízekre szedő” módszerével — de ugyanúgy, mint valami prédára leső fotoriporter!

SÁNDOR (*rövid hallgatás után*) Hát ez gyönyörű. Kedves, köszönöm . . . De a nagyobb hatás kedvéért akár keselyűt is mondhatnál . . .

EDIT Sajnálom, Sándor. De hát már csak ezért se értheted meg az én gyámoltalan embermentő kísérletemet. Ha egyszer annyi fáradságot se vettél magadnak, hogy úgy tegyél, mintha méltányolnád valamennyire.

SÁNDOR Igazoló hazugságokat vártál? Megszépítőket?

EDIT És ha azokat? . . . Baráti gesztusként, mondjuk. Hadd higgyem, hogy nekem is sikerül valami végre.

SÁNDOR Vagyis játszottam volna meg a megértőt. (*Keserű fintorral.*) Hogy éppen a „megértésem” hozzon vissza hozzám és ves-

sen véget az embermentő kísérletednek... Nem rossz. Ezt szánád befejezésnek?

EDIT Annak vagy másnak, mindegy... Egyszerűen el kellett mondanom, nem maradhatott ki a darabból.

SÁNDOR Lehet, hogy igazad van... De valami határozottabb lezárás jobban megtenné. Még ha a gyilkosságot ejtenénk is... Bár a szerepcsere is szóba jöhetne.

EDIT Gyilkos és áldozat között?

SÁNDOR Igen, erre gondoltam. Végére is éppen eléggé megáláztalak... Úgyhogy az emberi vagy éppen a „női” méltóságod hirtelen ágaskodása... Akár ezt is eljátszhatnánk még...

EDIT Semmi kedvem a gyilkosod lenni... Különben is másra gondoltam.

SÁNDOR Máris hallgatlak. Mire gondoltál?

EDIT *(játékosan, de ez egy kicsit fenyegetés is)* Arra, hogy a könyörtelenül logikus érveid utólag is megrohanhatnak...

SÁNDOR Te mondad még az elején, hogy a lebeszélés ritkán szokott használni.

EDIT És ha most nem a szokásos módon alakulnak a dolgok? Emlékszel még a számodra legkedvesebb történetemre?

SÁNDOR A kórtermi lámpára a fejed fölött?

EDIT Arra, igen. Arra gondoltam... Persze úgy, hogy most már nem lenne lámpa.

SÁNDOR Attól tartok, ez színváltozást kívánna. És ezt a darabot én úgy gondoltam el, hogy végig ugyanazon a színen játszódik.

EDIT Kettőnk közül te vagy a profi, a formai megoldás a te dolgod... Az a lényeg, hogy én most kifosztva távozok innen. Vagy inkább elkerülhetetlenül magammal viszek valamit a daraból. Valamit, ami továbbra is bennem munkál majd. Akár a hitvesi ágyban is, miért ne... Vagy ezt a megoldást giccsesnek érzed?

SÁNDOR Tálalás kérdése, de... *(Egy pillanatig őszintén iiedtnek látszik.)* Ne, Edit, ezt azért... *(Nyugodtabban.)* Nem, így nem lehet befejezni ezt a darabot. Legfeljebb abbahagyni csak...

EDIT *(tűnődve)* Abbahagyni, igen... Próbáljuk meg, hátla sikerül... *(Órájára pillantva.)* És most már igazán... *(Felveszi a sportszatyrát.)*

SÁNDOR Igen, felölem is indulhatunk már... Épp csak *(az asztal rendetlensége közt matatva)* a slusszkulcs... de az is megvan már... *(Felveszi, majd fel-feldobálva, könnyebben.)* Úgyhogy most már azt kérdezném csak, mondjam-e még, hogy kedves voltál, kö-

szönök mindent, beleértve a darabot is. Vagy kint a kocsiban is jó lesz, mielőtt majd leteszlek?

EDIT Ne mondj semmit... Vagy ráér később is, ahogy akarsz. Kint a színpad mögött, meghajlás után...

Mindketten előrejönnek, meghajolnak, majd gyorsan távoznak. A világítás kialszik, talán még a függöny is lemegy.